

Til Arkiverket

dato 12.11.2018
deres ref 2018/14435

Norsk Arkivråd takker for invitasjonen til å gi kommentarer til evalueringen av Noark standarden. NA har i ved flere anledninger oppfordret til at Noark-standarden burde evalueres og var svært fornøyd med at arkivlovutvalget fikk det som del av sitt mandat og at det nå er gjennomført en evaluering. Vi har lest rapporten med stor interesse og mener den, sammen med annet grunnlag kontakt med både fagmiljøer som jobber med digitalisering både i offentlig og privat sektor, sluttbrukere og arkivskapere samt leverandører og aktører i IT bransjen, er et godt bidrag til lovutvalgets videre arbeid og for Arkiverket i det videre arbeidet med Noark.

Evalueringen skulle i første rekke gjøre en samfunnsøkonomisk analyse av Noark-standarden og ikke nødvendigvis komme med anbefalinger. Rapportens beskrivelse av nåsituasjonen hos virksomhetene som bruker systemer bygget på Noark-standarden, er gjenkjennelig. Den er i samsvar med det våre medlemmer forteller om utfordringene knyttet til systemer som er såkalt komplett Noark. De er først og fremst utformet for å håndtere korrespondanse og er lite fleksible for å bli integrert i andre prosesser dermed ender arkivering og journalføring med å bli behandlet som et tillegg. Noe man gjør i etterkant av arbeidsprosessen man er i ferd med å gjennomføre. Å journalføre og arkivere er oppgaver som tar tid men som ikke er en del av måloppnåelsen verken for saksbehandlere eller ledere. Intervjuer og casestudier som er gjennomført gir brukerinnsikt. Evalueringen har en bred representasjon fra fagfolk, ledere og leverandører innen arkiv. Det kan likevel virke litt skjevt at det ikke ser ut til å være representanter for brukerne av løsningene (saksbehandlere) samt de som legger overordnet strategi for IT og digitalisering i virksomhetene og toppledere. Det at Noark-standarden er lovpålagt påvirker sammen med markedssituasjonen handlingsrommet de har når de planlegger for digitalisering. Å belyse hvordan de forholder seg til Noark-standarden ville gitt rapporten mer bredde.

Evalueringen peker på den positive effekten Noark-standarden hadde da den kom. Den fremhever også at standardiseringen har bidratt til å gjøre det lettere å ta i bruk felleskomponenter. Det kan også sies om andre fellesløsninger. NA er enig i denne fremstillingen av den positive virkningen og ser det som en stor fordel. Samtidig er vi godt kjent med de utfordringene som beskrives av hvordan standarden ikke har blitt brukt slik at den har bidratt til sikring av dokumentasjon av prosesser. Et eksempel er at Noark-standarden har et fokus på dokumentasjon som oppstår innenfor en organisasjonsstruktur. Dette er et vesentlig poeng i digitaliseringen av forvaltningen og hvordan proveniens knyttes til en virksomhet i arkivregelverket og i tenkningen om arkivering er vanskelig forenelig med dette. Viser til SAMDOK-rapport 2017 "Delprosjekt 1110 Informasjonsflyt i statlige løsninger som brukes av kommunene og fylkeskommunene" der spesielt kapittel 4.2 om organisatorisk samhandling beskriver dette godt. En del av løsningene legger ikke til rette for samtidig arkivering slik offentlighet og åpenhet forutsetter men bekrefter derimot inntrykket av at arkivering er noe som skjer i ettertid og i tillegg til den "ordentlige" jobben.

Evalueringen har lite informasjon om hvordan Noark-standarden har virket for virksomheter som selv har utviklet fagsystemer med innebygd Noark-funksjonalitet. Den har heller ikke spesifisert at installasjoner av Noark-kjerne er tatt med i evalueringen. En oversikt over utbredelse og virkning av slike løsninger bør være med i anbefalinger videre.

Et av hovedhensiktene med et system som er bygget på Noark-standarden, er å sikre at det trygt og forholdsvis enkelt kan tas et arkivuttrekk fra systemet slik at dette kan bevares og senere anvendes uten bruk av systemet som opprinnelig skapte dokumentasjonen. Rapporten belyser en del problemstillinger rundt fremstillingen av arkivuttrekket og avlevering av arkivet. NA er opptatt av tilgjengeligheten til de digitalt skapte arkivene som er deponert/avlevert. Er bruk av Noark-standarden nødvendig for å kunne ta fram igjen pålitelig dokumentasjon eller kan dette håndteres like godt av systemer uten Noark-funksjonalitet? Det er interessant å undersøke dette over tid da det ligger i Arkivverkets samfunnsoppdrag å trygge tilgang til arkivene på en trygg og kostnadseffektiv måte.

Denne rapporten skal evaluere Noark-standardenes påvirkning på arkiv og dokumentasjonsforvaltning. NA mener den har tatt for seg vesentlige deler av denne problemstillingen. Noark-standarden er en del av en helhet og det er vanskelig å evaluere hvordan den virker uten å se på hele arkivregelverket, utviklingen av dokumentasjonsforvaltning som en profesjon som har foregått omtrent samtidig med utviklingen av standarden, utviklingen av teknologi og hvordan offentlig forvaltning med mer har utviklet seg i samme tidsrom. Alle disse faktorene er med på å påvirke hvordan forvaltningen av arkiv og dokumentasjon har utviklet seg. For eksempel er det ikke Noark-standarden som har skapt ulikheten i hvordan de kommunale arkivdepotinstitusjonene evner å bevare digitalt skapte arkiv. NA mener at den ikke har et ensidig negativt fokus på Noark-standarden men at den belyser en del virkninger som virksomhetene har hatt av den og som har vært gjenstand for diskusjon.

Når evalueringen anbefaler at man skal gå bort fra Noark-standarden mener NA at det er svært viktig å ha et godt alternativ for å sikre at pålitelig dokumentasjon og arkiv blir tilgjengelig både i samtid og ettertid. Det finnes etter hvert et omfattende standardbibliotek fra ISO som tar for seg informasjonsforvaltning, dokumentasjonsforvaltning, dokumentasjonssystemer, arkivering, avlevering, langtidsbevaring, metadata med flere som til sammen skal sikre arkivering og tilgang til pålitelig informasjon. NA mener det er behov for mer presise krav for å sikre dette framover samtidig som at vi er enige med evalueringens hovedkonklusjon om at Noark-standarden slik den blir brukt i dag ikke er hensiktsmessig. Rapporten konkluderer med at lovverk og reguleringer skal vektlegge plikt og skjønn i arkivdanningen. Videre peker de også på økt tilsyn for å sikre arkivering. NA mener at det ikke trengs mer skjønn i arkivdanningen men derimot en tydeligere presisering av kravene til hvordan det arkivpliktige materialet identifiseres og at det knyttes opp mot virksomhetens behov. Videre mener vi at det må settes konkrete krav til teknikker for å sikre autentisk og pålitelig dokumentasjon over tid uten at det må inngå i en lovpålagt struktur så omfattende som den Noark har representert. Vi mener det er viktig at Arkivverket er en sterk og kompetent tilsynsmyndighet ut mot dokumentasjonsforvaltningen men at framtidens tilgang til digitalt skapte arkiv ikke kan baseres på skjønn og tilsyn.

Vennlig hilsen
Anja Jergel Vestvold
Styreleder

Norsk Arkivråd
Maridalsveien 3
0178 Oslo

Telefon: 22 20 28 90
E-post: postmottak@arkivrad.no
www.arkivrad.no